

Biuletyn po szkoleniu

Gość niewidomy i słabowidzący w muzeum

Stalowa Wola 2014

Szkolenie:

Zwiększenie dostępności muzeów polskich i ukraińskich
na rzecz profesjonalnej obsługi osób niewidomych i słabowidzących.
Muzeum Regionalne w Stalowej Woli, 10-11 lutego 2014 r.

Projekt:

„Muzea bez barier” – Koalicja muzeów polskich i ukraińskich
na rzecz profesjonalnej obsługi niepełnosprawnego zwiedzającego.
Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013

Organizator:

Muzeum Regionalne w Stalowej Woli

Redakcja materiałów poszkoleniowych:

Anna Garbacz, Anna Szlązak, Ewelina Wiechnik

Projekt graficzny i skład:

KAVA design – Jacek Kawa

Wydawca:

© Muzeum Regionalne w Stalowej Woli

ISBN 978-83-61032-23-6

Program Współpracy Transgranicznej
Polska-Białoruś-Ukraina 2007-2013
jest współfinansowany
ze środków Unii Europejskiej

Spis treści

Wstęp	4
Informacje o prelegentach	5
Dr Marcin Szela Muzeum dostępne dla osób niewidomych i słabowidzących	6

Wstęp

Szkolenia w zakresie dobrej obsługi oraz edukacji dla osób niepełnosprawnych skierowane były do muzealników i edukatorów muzealnych Polski i Ukrainy. Miały za zadanie nie tylko edukować, ale także wskazywać nowe rozwiązania, pomagać tworzyć programy edukacyjne, zwiększyć wrażliwość, zrozumienie problemów i oczekiwań osób niepełnosprawnych. Szkolenia miały charakter warsztatowy z udziałem osób z dysfunkcjami.

Szkolenie z zakresu obsługi osób niewidomych odbyło się w dniach 10-11 lutego 2014 w Muzeum Regionalnym w Stalowej Woli. Poprowadził je dr Marcin Szelaąg, historyk sztuki, pracownik naukowy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, kierownik Działu Edukacji Muzeum Narodowego w Poznaniu. Towarzyszyły mu Kinga Malik-Gunia, Paulina Szelaąg oraz Ewa Woźniak, które zajmowały się częścią warsztatową.

Szkolenie miało wymiar teoretyczny i praktyczny. Przybliżony został rozwój muzealnictwa pod kątem dostępu do zbiorów dla coraz szerszej publiczności. Omówiono także ciekawy projekt-wystawę, który realizowało Muzeum Narodowe w Poznaniu pt. „5 zmysłów Audiodeskrypcja”.

Ważną częścią szkolenia było wprowadzenie w teorię muzeum partycypacyjnego. Na niej bowiem opiera się innowacyjny program edukacyjny „Myśląc zmysłami – czując rozumem”, który Marcin Szelaąg stworzył na potrzeby projektu Muzea bez barier. W części warsztatowej szkolenia, która odbyła się z udziałem osób niewidomych i słabowidzących, w praktyczny sposób wprowadzane zostały niektóre założenia wspomnianego programu edukacyjnego.

Informacje o prelegentach

dr Marcin Szelağ

– historyk sztuki, pracownik naukowy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, kierownik Działu Edukacji Muzeum Narodowego w Poznaniu. Zajmuje się współczesną problematyką muzealną i teorią edukacji muzealnej. Współredaktor pierwszej w Polsce antologii tekstów poświęconych edukacji muzealnej *Edukacja muzealna. Antologia tłumaczeń* (2010), autor koncepcji badań *Raport o stanie edukacji muzealnej w Polsce* (2009-2012) oraz redaktor tomu *Edukacja muzealna w Polsce. Sytuacja, kontekst, perspektywy rozwoju*, podsumowującego te badania (2012). Jego doświadczenie w obszarze innowacyjnych programów edukacyjnych, w tym adresowanych do społeczności osób niepełnosprawnych, obejmuje m.in.: współautorstwo wystawy i programu edukacyjnego *5 zmysłów. Audiodeskrypcja* (2011), opracowanie koncepcji udostępniania galerii stałych w Muzeum Narodowym w Poznaniu (2012), przygotowanie wystawy partycypacyjnej *Co ma koronka do wiatraka? Niderlandy* (2013). Obecnie realizuje projekt badawczy *Edukacja w muzeum sztuki* finansowany przez Narodowe Centrum Nauki w Krakowie.

Kinga Malik-Gunia

– absolwentka Akademii Pedagogicznej w Krakowie, kierunek pedagogika w zakresie pedagogika rewalidacyjna o specjalności oligofrenopedagogika; od 9 lat związana zawodowo z Zespołem Szkół Specjalnych nr 103 im. Marii Grzegorzewskiej w Poznaniu, gdzie pracuje z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnością intelektualną; specjalistka w zakresie komunikacji alternatywnej; asystentka w Olimpiadach Specjalnych Wielkopolskie – Poznań. Współinicjatorka szkolnego projektu „Spacery ze sztuką”, zachęcającego młodzież i ich rodziny do współtworzenia oraz czynnego udziału w życiu kulturalnym Poznania. Współautorka projektów filmowych (wspólnie z Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu) przeznaczonych dla osób niepełnosprawnych.

Paulina Szelağ

– historyk sztuki, edukator muzealny, kurator Działu Tkanin, Variów i Miniatur Muzeum Sztuk Użytkowych w Poznaniu. Interesuje się historią muzealnictwa, teorią edukacji muzealnej i problematyką wystawiennictwa. Autorka publikacji muzealnych i programów edukacyjnych. Od 6 lat w Muzeum Narodowym w Poznaniu realizuje projekt „Sztuka życia” dedykowany uczniom Zespołu Szkół Specjalnych nr 103 im. Marii Grzegorzewskiej w Poznaniu.

Ewa Woźniak

– absolwentka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, kierunek pedagogika specjalna, specjalistka w zakresie komunikacji alternatywnej, od 15 lat związana zawodowo z Zespołem Szkół Specjalnych nr 103 im. Marii Grzegorzewskiej w Poznaniu, gdzie zajmuje się młodzieżą z niepełnosprawnością intelektualną. Współtwórczyni wielu projektów angażujących uczniów szkół specjalnych w aktywne współuczestniczenie w kulturze nie tylko jako odbiorcy, ale również jako twórcy, m.in. współinicjatorka programu „Sztuka życia” prowadzonego od 2008 roku we współpracy z Muzeum Narodowym w Poznaniu oraz projektu „Wielka przygoda z filmem” realizowanego przy współpracy z Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu.

Dr Marcin Szelaąg

Muzeum dostępne dla osób niewidomych i słabowidzących

Dlaczego warto podjąć wysiłki, by udostępnić Muzea osobom z niepełnosprawnym? Pokazują to statystyki:

Wielka Brytania

- Ludność: 58.4 miliona
- 6.4 miliona ludzi (około 11% populacji) to osoby niepełnosprawne
- 2.4 miliona osób niepełnosprawnych są w wieku produkcyjnym
- 69% osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym to bezrobotni

Polska

- Ludność: 38.5 miliona
- 4.7 miliona ludzi (około 12% populacji) to osoby niepełnosprawne
- 0,5 miliona ludzi to osoby słabowidzące lub z uszkodzeniami narządu wzroku.
- Szacuje się, że ok. 90 tysięcy osób to niewidomi
- 2 miliona osób niepełnosprawnych są w wieku produkcyjnym
- 73% osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym to bezrobotni
- Z blisko 80 tys. członków Polskiego Związku Niewidomych, ok. 5 tys. (ok. 6%) ma pracę.

Wielka Brytania

Osoby pow. 16 roku życia

- 1.1 milion ludzi ma poważną niepełnosprawność narządu wzroku (kwalifikującą do bycia zarejestrowanym jako osobą niewidoma lub niedowidząca)
- 1.7 milion ludzi ma niepełnosprawność wzroku w stopniu niepozwalającym na przeczytanie swobodnie standardowego tekstu drukowanego, a znacznie więcej doświadcza problemy ze słabym widzeniem
- 4% osób niewidomych nie ma poczucia światła
- 19 tys. (ok. 2%) zarejestrowanych jako osoby z niepełnosprawnością narządu wzroku czyta brajla
- 24% niewidomych korzysta z nagrań audio
- 97% osób powyżej 65 roku życia nosi okulary
- 90% osób z dysfunkcją narządu wzroku ma więcej niż 60 lat

Klasyfikacja wad wzroku WHO opiera się ona na trzech podstawowych parametrach wzroku

- Ostrość widzenia, czyli widzenie centralne
Medyczny parametr określający zdolność spostrzegania szczegółów z określonej odległości.
- Pole widzenia, czyli widzenie obwodowe
Medyczny parametr określający zdolność obuocznego spostrzegania obszaru w orientacji wertykalnej i horyzontalnej
- Funkcjonowanie narządu wzroku, czyli sposób wzrokowego funkcjonowania w sytuacjach życia codziennego, zawodowego, społecznego i kulturowego

Parametr funkcjonalny w odniesieniu do zmysłu wzroku, słuchu i dotyku wyróżnia trzy techniki funkcjonowania, które odpowiadają trzem grupom osób z problemami widzenia:

- Techniki wzrokowo-słuchowo-dotykowe
- Techniki słuchowo-dotykowo-wzrokowe
- Techniki słuchowo-dotykowe - techniki bezwzrokowe

Osoby całkowicie niewidome, czyli osoby bez poczucia światła, stosują we wszystkich sytuacjach techniki bezwzrokowe

Wady i schorzenia wzroku

Wady refrakcji:

- nadwzroczność,
- krótkowzroczność
- astygmatyzm (prosty, odwrotny, ukośny)

Schorzenia:

- zaćma
- jaskra
- zwyrodnienie plamki żółtej (AMD),
- zwyrodnieni barwnikowe siatkówki
- retinopatia cukrzycowa
- odklejenie siatkówki

Zaburzenia motoryki oczu:

- zez (zbieżny, rozbieżny, ku dołowi, ku górze, skośny)
- oczopląs (pionowy, poziomy, naprzemienny)

Widzenie w normie

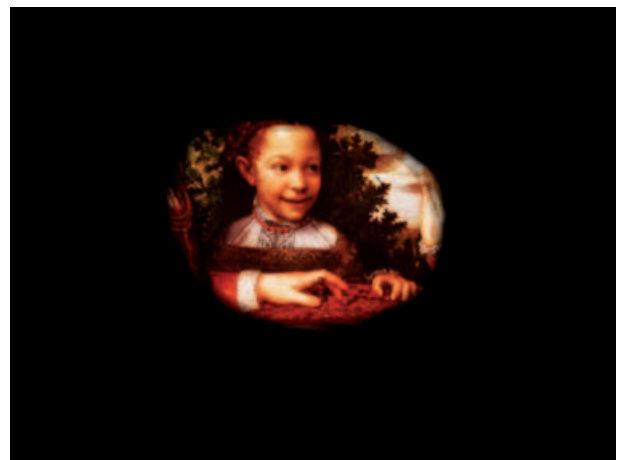
Krótkowzroczność

AMD – początek choroby

**AMD – Mroczek centralny
– późna faza**

Jaskra

Odwarstwienie siatkówki

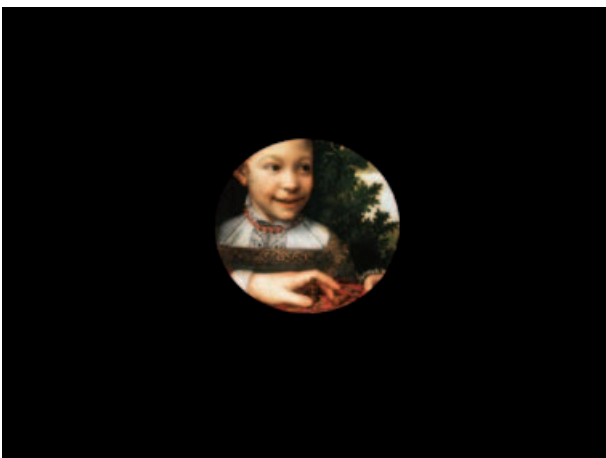
Retinopatia cukrzycowa

**Retinopatia cukrzycowa
– mroczki rozsiane**

Zaćma

**Zwyrodnienie
barwnikowe siatkówki
– zawężone pole widzenia**

Zez

Dostęp do muzeum

Drzwi

wahadłowe

– tego rodzaju drzwi są szczególnie niebezpieczne dla osób z dysfunkcjami wzroku, dlatego należy unikać ich stosowania. W przypadku wejść należy obok nich umieścić dodatkowe drzwi rozwierane lub rozsuwane.

obrotowe

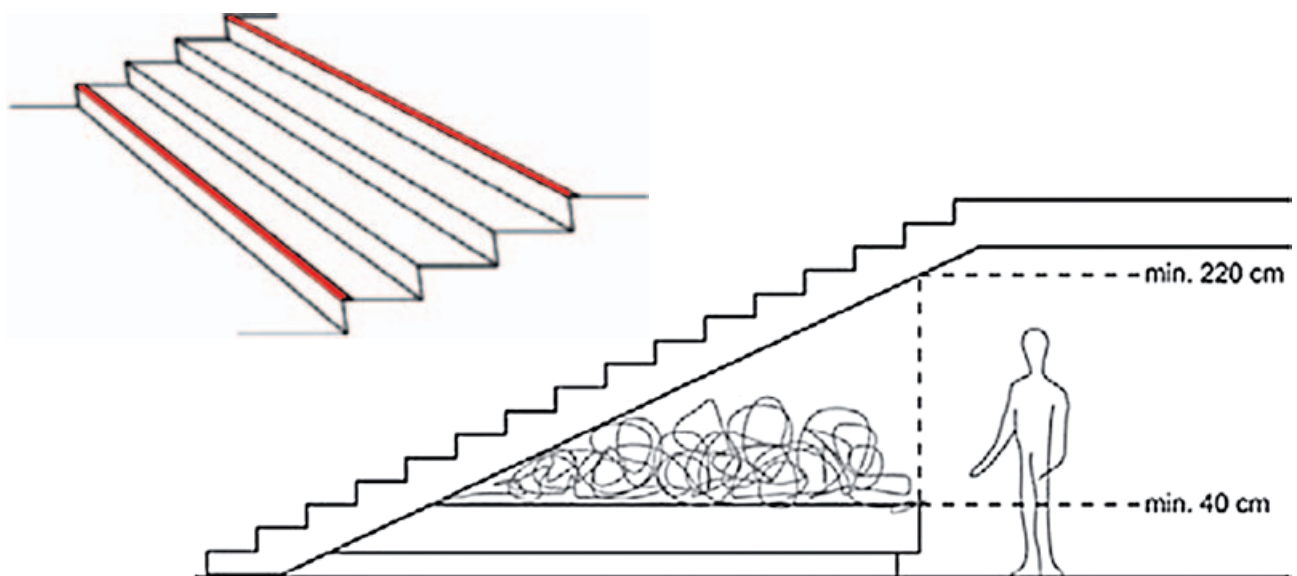
– ogólnie uznawane za niedostępne dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich oraz osób z dysfunkcjami wzroku. W przypadku wejść jw.

półautomatyczne

– otwierają się po naciśnięciu przycisku lub klamki. Bardzo istotne jest odpowiednie umieszczenie przycisków (wysokość 80-120 cm od posadzki, z zapewnionym odpowiednim dojazdem dla osób poruszających się na wózkach). Osoby z dysfunkcją wzroku mogą mieć problem z odnalezieniem przycisków, dlatego bardzo istotne jest bardzo czytelne ich oznaczenie i umieszczenie w dobrze widocznym miejscu.

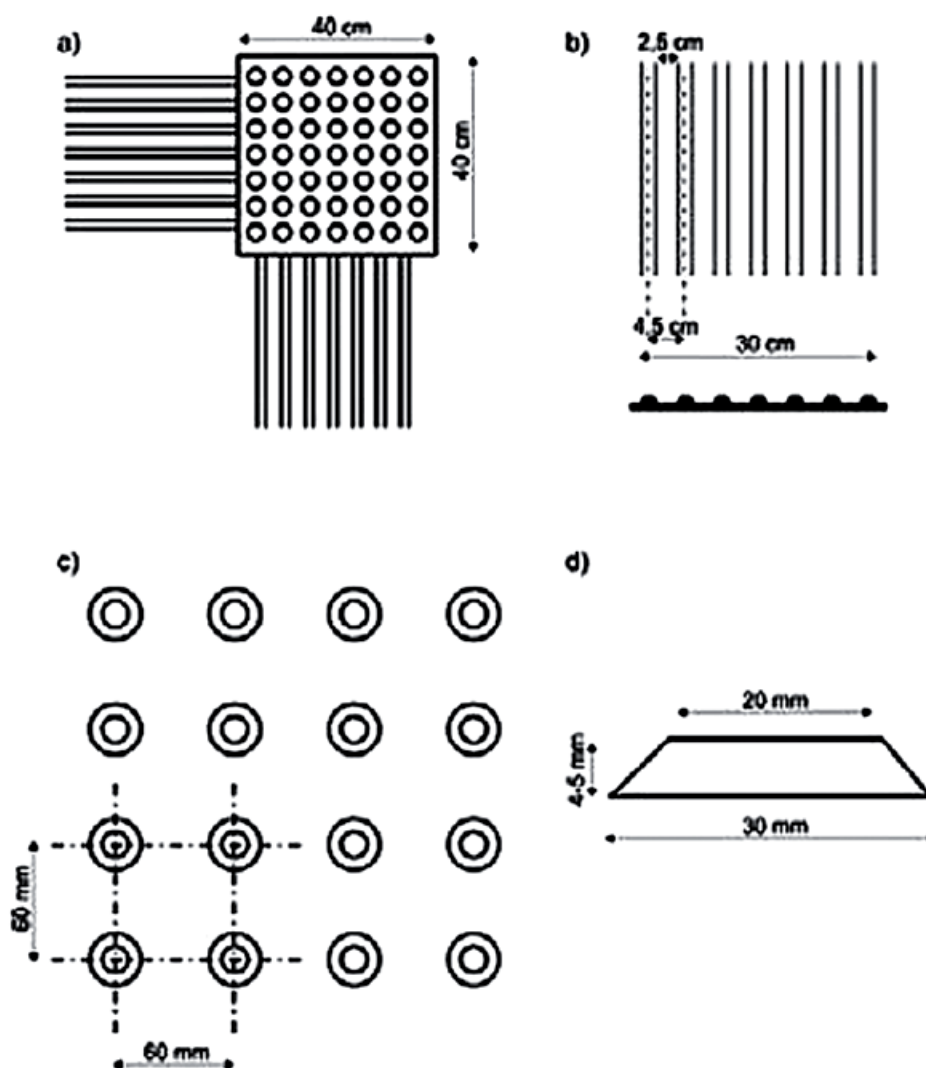
Wszystkie drzwi oraz przegrody transparentne w budynku, w tym w strefie wejściowej powinny być odpowiednio oznakowane, żeby zabezpieczyć zwiedzających przed uderzeniem w przezroczystą taflę.

- Dla osób słabowidzących niezwykle ważne jest oznakowanie pierwszego oraz ostatniego stopnia każdego biegu schodów.
- Uwaga: Takie oznakowanie jest niezgodne z polskim prawem i wymaga uzyskania zgody.
- W przypadku schodów oraz schodów ruchomych bardzo istotne jest zabezpieczenie przestrzeni znajdującej się pod biegiem w taki sposób, żeby użytkownicy nie mogli wejść pod schody i byli zabezpieczeni przed uderzeniem o nie głową.
- Zabezpieczenie takie powinno być wykonane wszędzie tam, gdzie wysokość jest mniejsza niż 220 cm.

Ścieżki dotykowe

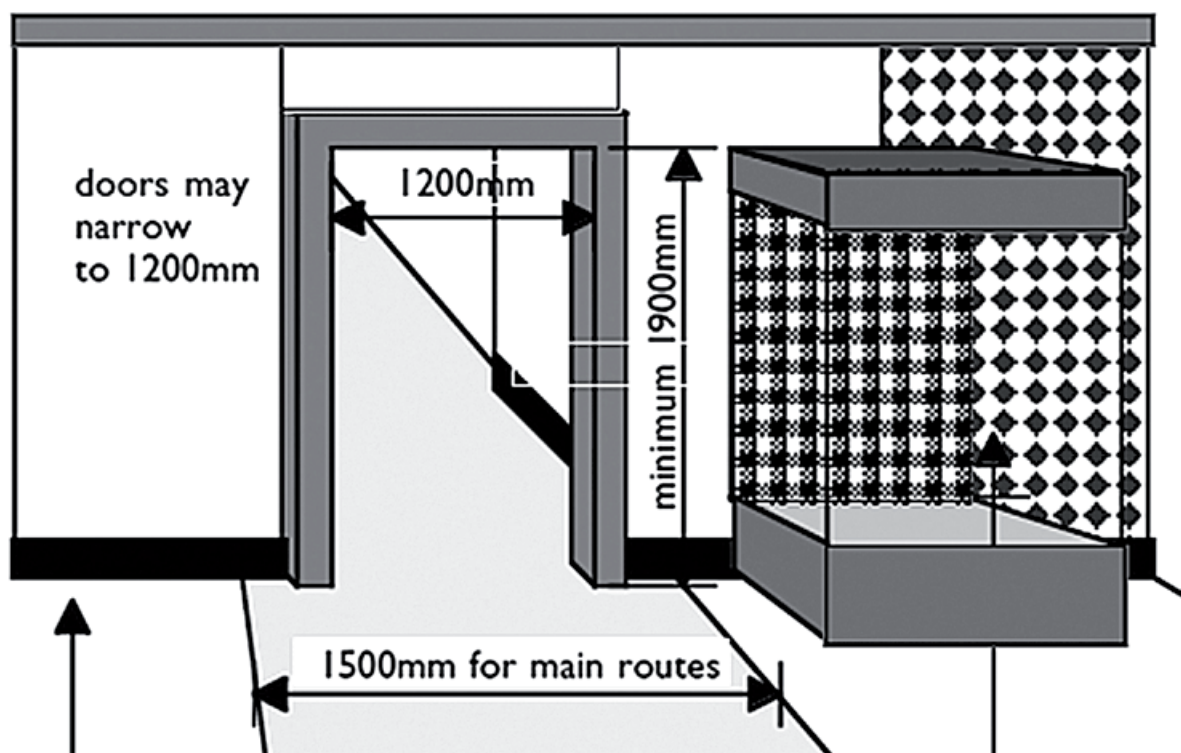
- Ścieżki dotykowe powinny prowadzić przede wszystkim od wejścia do budynku muzeum do najbliższego punktu, w którym osoba z dysfunkcją wzroku będzie mogła uzyskać wszystkie niezbędne informacje.
- Ścieżki dotykowe można również poprowadzić do innych istotnych przestrzeni, takich jak toalety, kawiarnie, restauracje. Na wystawach stałych, można również za ich pomocą poprowadzić osobę niewidomą przez kolejne punkty ekspozycji.
- Należy jednak pamiętać, że same ścieżki dotykowe nie dostarczają informacji o tym, dokąd prowadzą, dlatego istotne jest zapewnienie dodatkowej informacji, w postaci np. planów tyflograficznych, dzięki którym zwiedzający będzie mógł zapoznać się z układem obiektu oraz ścieżek dotykowych.

Windy

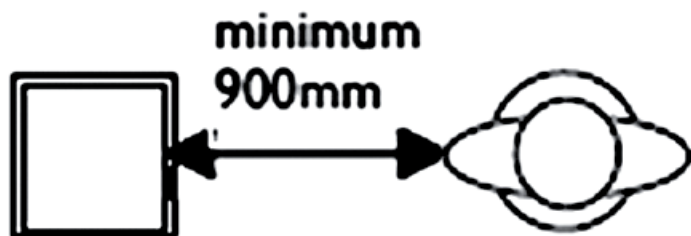
- Panele sterujące wewnętrzne i zewnętrzne powinny znajdować się na wysokości 80-120 cm od podłogi kabiny lub posadzki na danej kondygnacji, a tablica wewnętrzna nie może znajdować się bliżej niż 50 cm od narożnika kabiny.
- Panele sterujące powinny być wyposażone w dodatkowe oznakowania dla osób niewidomych oraz informację głosową.

- Zalecane jest równoległe stosowanie oznaczeń w alfabecie Braille'a oraz wypukłych cyfr arabskich.
  - Dodatkowo warto wyróżnić, przy pomocy koloru oraz większej wypukłości, przycisk kondygnacji, na której znajduje się wyjście z budynku.
  - Dobrą praktyką jest umieszczanie obok przycisków napisów informujących o funkcjach poszczególnych kondygnacji. Informacja taka powinna być również podawana w formie głosowej po zatrzymaniu się kabiny na danej kondygnacji.
  - Panele sterujące powinny być wyposażone w tradycyjne przyciski. Niedopuszczalne jest stosowanie paneli dotykowych, ze względu na ich niedostępność dla osób z dysfunkcją wzroku.
  - Nad wejściem do kabiny powinien rozlegać się sygnał dźwiękowy, wskazujący przyjazd kabiny. Informacja taka jest szczególnie istotna dla osób z dysfunkcją wzroku, którym ułatwia odnalezienie wejścia do kabiny.
- Główne trasy oraz drogi ewakuacyjne powinny mieć szerokość 150 cm minimalnie (ale może być ona zmniejszona do 120 cm, w przejściach między pomieszczeniami).
  - Dla osób niewidomych istotna będzie organizacja ciągów komunikacyjnych. Powinny mieć one możliwie prosty przebieg, a elementy wyposażenia, umeblowania, reklamy itp. należy rozmieszczać w jasny i czytelny dla użytkowników sposób, nie przekraczając ściśle przyjętej linii (tzw. zasada jednej linii).
  - Unikaj skomplikowanych lub krętych tras zwiedzania i długich „ślepych uliczek”, gdzie zwiedzający będzie musiał zawrócić.

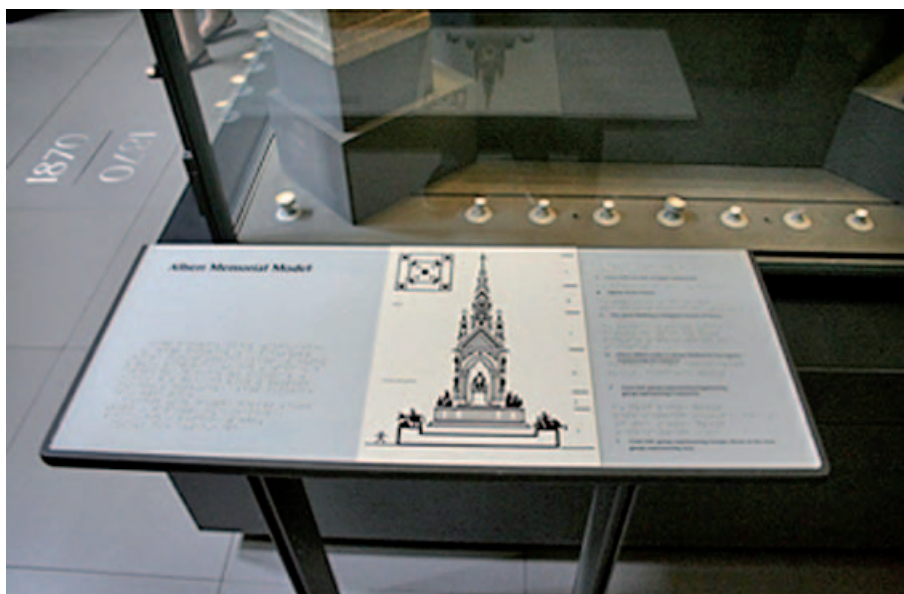

- Przestrzeń wokół poszczególnych gablot lub ekranów ekspozycyjnych powinna wynosić powyżej 90 cm.
- Bruk, żwir, grube dywany utrudniają poruszanie się na wózkach
- W celu lepszej orientacji skonstrastuj płaszczyzny (kolor, dekoracja, materiał) – pomiędzy ścianami, podłogą, ekspozytorami, nawisami i innymi potencjalnymi zagrożeniami.
- Powierzchnie podłóg powinny być matowe, żeby uniknąć odbłasków.

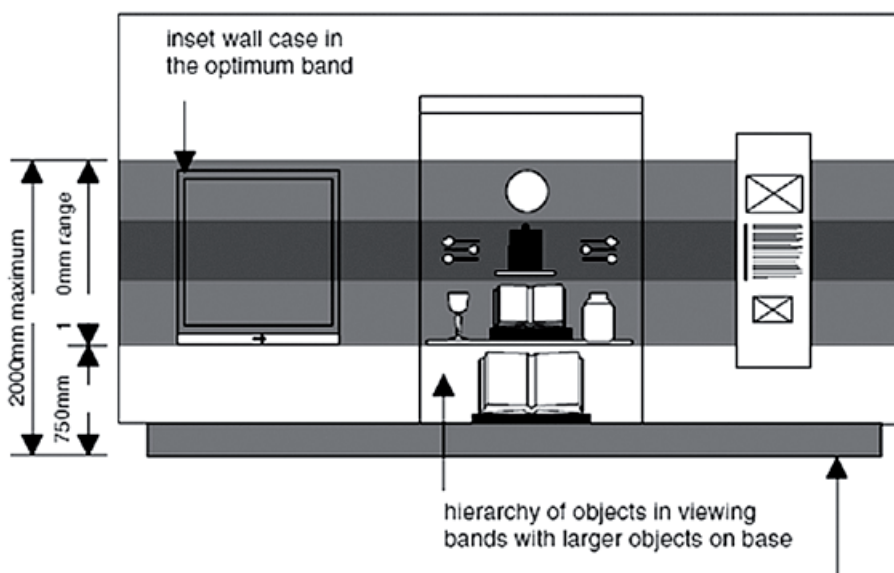

Plany tyflograficzne i modele

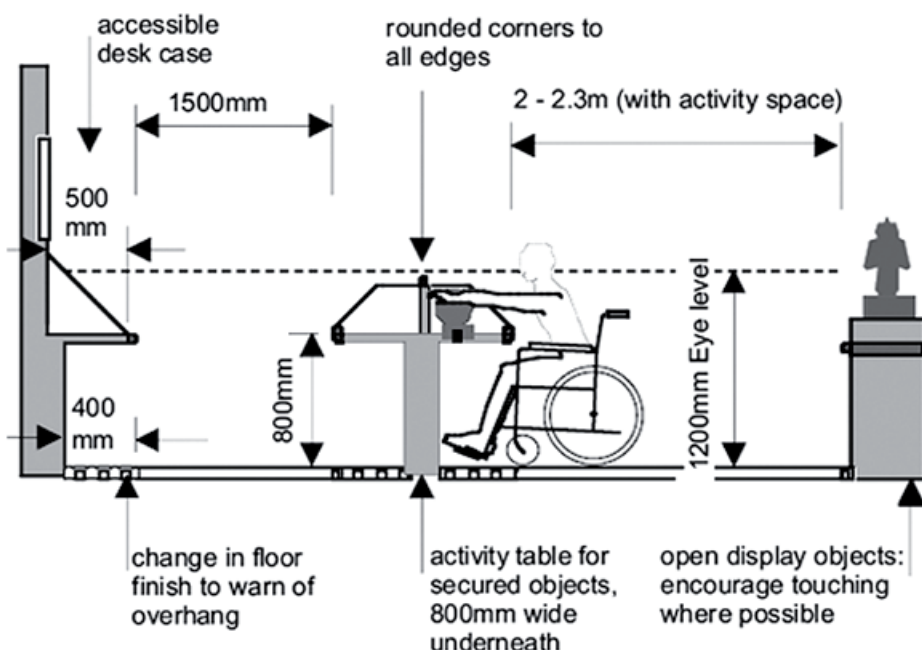
- Plany tyflograficzne umożliwiają osobom niewidzącym lub słabowidzącym potrafiącym odczytywać tyflografiki zapoznanie się z układem budynku lub ekspozycji.
- Plany powinny być projektowane przez specjalistów, przy współudziale osób z dysfunkcją wzroku. Bardzo istotne jest zapewnienie odpowiedniej równowagi pomiędzy ilością przekazywanych informacji a maksymalnym uproszczeniem planów.
- Zalecane jest stosowanie planów jako systemu wraz z innymi oznaczeniami dotykowymi, np. ścieżkami dotykowymi, oznaczeniami dotykowymi na poręczach schodów i pochylni.

- Ekspozyty powinny być prezentowane na optymalnej wysokości wynoszącej pomiędzy 75 -200 cm od poziomu posadzki
- Mniejsze i wymagające bardziej szczegółowego oglądu obiekty, a także najważniejsze podpisy powinny być umieszczone w węższym paśmie pomiędzy 120 - 160 cm powyżej poziomu posadzki.
- Ważne: upewnij się, czy to co wystawiasz jest widoczne z wózka.

- Gabloty nie powinny być wyższe niż 80 cm od poziomu posadzki, z minimalnie 40 cm wycięciem i wolną przestrzenią na zaparkowanie wózka. Podobnie stanowiska komputerowe nie powinny być wyższe niż 80 cm od poziomu posadzki, w pełni dostępne dla zaparkowanego wózka (bez frontów lub stałych przeszkód, np. biurko).

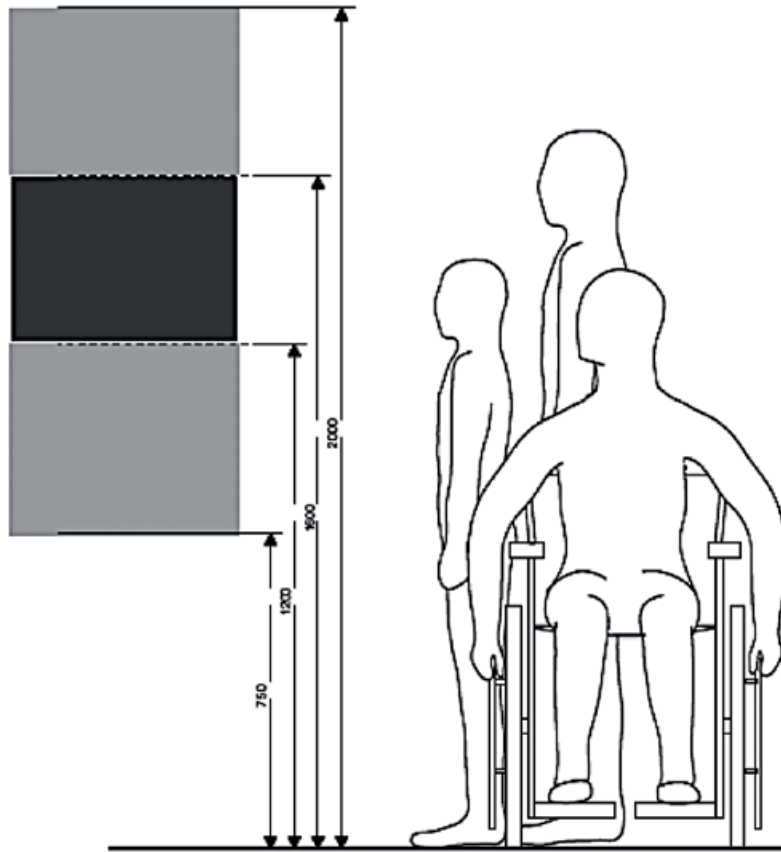

- Zwiedzający powinni być wyraźnie zaproszeni do tego aby korzystać z udostępnianych im obiektów do dotyku. Powinny być one tak zaprezentowane, żeby można było dosięgnąć je z poziomu wózka.
- Należy rozważyć wprowadzanie etykiet Braille'a, umieszczonych płasko lub pod małym kątem nie przekraczającym 45°. Należy również, w zależności od potrzeb, zapewnić możliwość wykorzystania przez zwiedzających zmysłów węchu, pozostawić słoiki np. przypraw, ziół, kwiatów, saszetki zapachowe, itp.
- Należy zapewnić wystarczającą przestrzeń dla oglądania dużych obiektów, fotografii, obrazów itp., poprzez unikanie prezentowania ich w ograniczonych przestrzeniach, w których mogą wystąpić zatory. Dużym obiektom dobrze, żeby towarzyszyły trójwymiarowe lub tyflograficzne modele dotykowe.

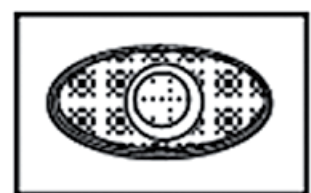
Podpisy, teksty, grafiki na wystawie – umieszczanie

- Podpisy powinny być umieszczone pod odpowiednim kątem (najlepiej 90 ° do linii wzroku) i tak blisko widza jak to możliwe. Powinny być również czytelne dla osób na wózkach.

- optimum general viewing band 750-2000mm from FFL
- optimum detailed viewing band 1200-1600mm from FFL

- Podpisy i eksponaty powinny być widoczne z tego samego punktu widzenia. Stosować jasny sposób numeracji (i dużych rozmiarów).
- Małe lub skomplikowane obiekty – na powiększonej fotografii.

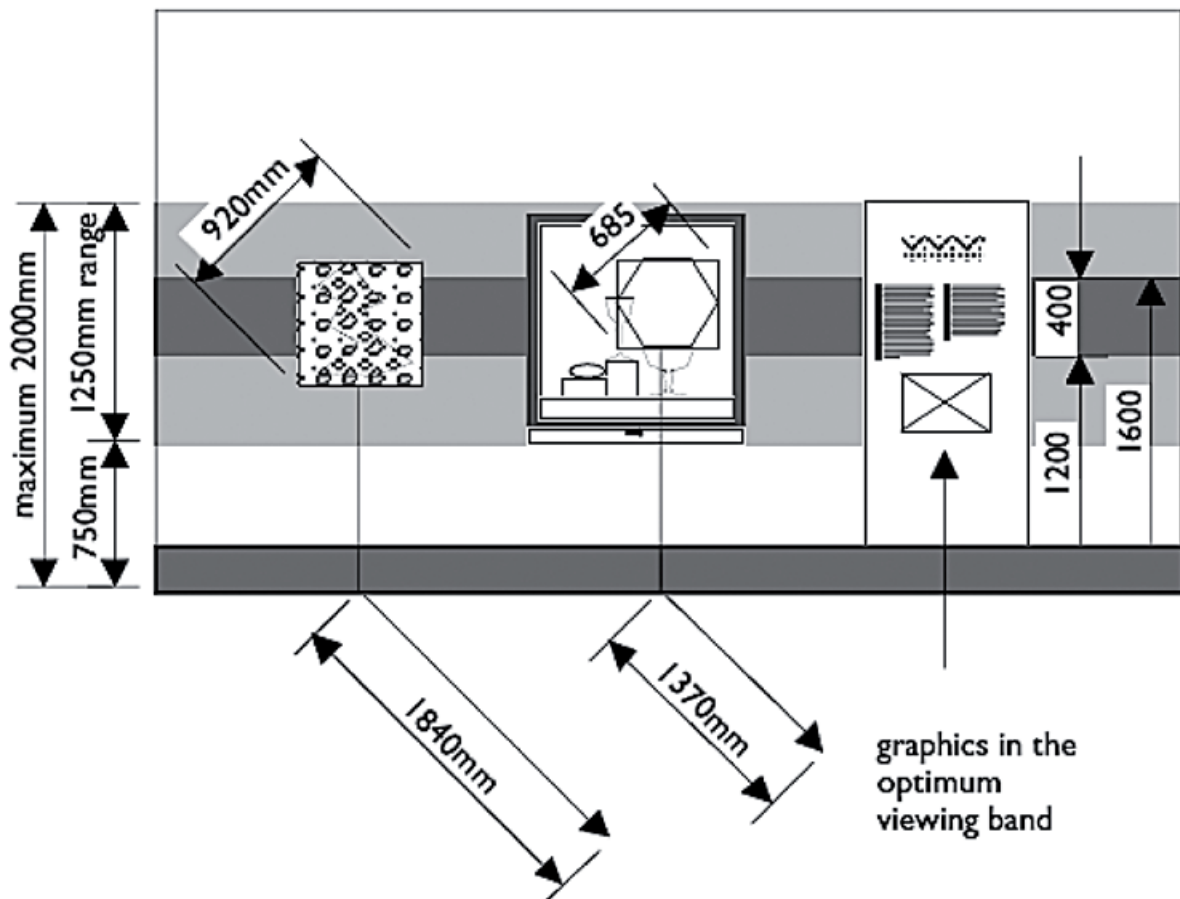
Idealne umieszczenie prostej graficznej sylwety opisywanego eksponatu.

- Używaj prostych, sposobów układu tekstu z określoną hierarchią: tytuł, główna idea, dodatkowe informacje, podpisy, źródła.
- Minimalna wielkość tekstu 18 - 36pkt. w podpisach do obiektów (etykiet nagrobnych)
- Mniejsza czcionka 14pkt. gdy jest duży kontrast między tekstem i tłem, a odległość do etykiety mniejsza niż 50 cm, a optymalna wysokość jego zwieszenia wynosi 120-160 cm od poziomu posadzki.

- Fotografie, grafiki i inne wizualizacje powinny mieć matowe powierzchnie.
- Zdjęcie powinno być jasne, mieć dobry kontrast i możliwie największe.
- Ekspонат powinien być prezentowany tak, aby można było odejść na odległość co najmniej dwukrotnie większą niż jego przekątna.
- Podobna zasada, jeśli to możliwe, w przypadku dużych przedmiotów.

- W zależności od celów i osobistych preferencji można stosować czcionki szeryfowe i bez-szeryfowe. W niektórych krojach należy zwrócić uwagę czy nie są zbyt podobne np. 3 i 8 albo 0 i 6.
- Unikaj kursywy i nadmiernego używania wielkich liter (wpływają one na kształt konturu słowa i dlatego są trudne do odczytania).
- Unikaj dziwnych, niekonwencjonalnych liter, dekoracyjnych.
- Użyj czcionki w swojej prawdziwej postaci. Należy unikać stosowania efektów, takich jak obrys lub cień.

AaBbCc

AaBbCc

what to avoid when choosing a font

what to avoid when choosing a font

WHAT TO AVOID WHEN CHOOSING A FONT

WHAT TO AVOID WHEN CHOOSING A FONT

what to avoid when choosing a font

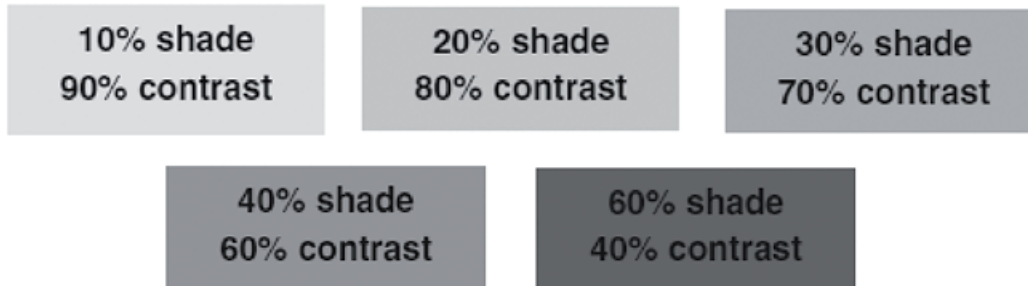
WHAT TO AVOID WHEN CHOOSING A FONT

Outline

Shadow

- Istotną cechą czytelność tekstu jest kontrast między tekstem i tłem.
- Zaleca się minimum 70% kontrast między tekstem a tłem.

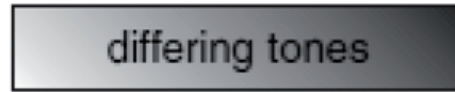
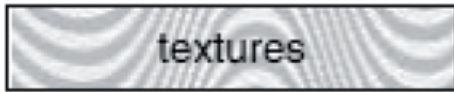

- Kombinacja koloru tła, tekstu i kroju czcionki powinny dać wysoki kontrast i jasny, czytelny tekst.
- Używać ciemnych kolorów dla tekstu i jasnego tła
- Nie używać żółtego (chyba, że jako tło dla czarnego tekstu).
- Unikać bladych kolorów na nasyconym kolorowym tle lub kolorów o zbliżonym tonie, np. szary na niebieskim.
- Grafika również powinna być skontrastowana z tłem na podobnych zasadach.

- Druk na powierzchniach teksturowych, wielobarwnych, gradientowych może spowodować zmniejszenie czytelności. Kontrast pomiędzy tłem i tekstem jest kluczowy.
- Efekt „halo” powoduje, że tekst negatywowy wydaje się większy.

Reversed

Non-Reversed

- Interlinia i odstęp między znakami to jedne z najważniejszych czynników wpływających na czytelność tekstu. Warto przygotować kilka próbek, żeby wybrać najbardziej odpowiednie.
- Długości linii 50-75 znaków ze spacjami.
- Staraj się unikać dzielenia słów na końcach wierszy oraz przechodzenia zdań na kolejną stronę.
- W programach tekstowych służących do przygotowywania tekstów, wyłącz funkcję automatycznego dzielenia wyrazów.
- Jeśli masz więcej tekstu niż powierzchnię, na której ją możesz zmniejszyć, staraj się znaleźć większą powierzchnię niż pomniejszaj i zagęszczaj tekst. Rozważ także skrócenie tekstu.

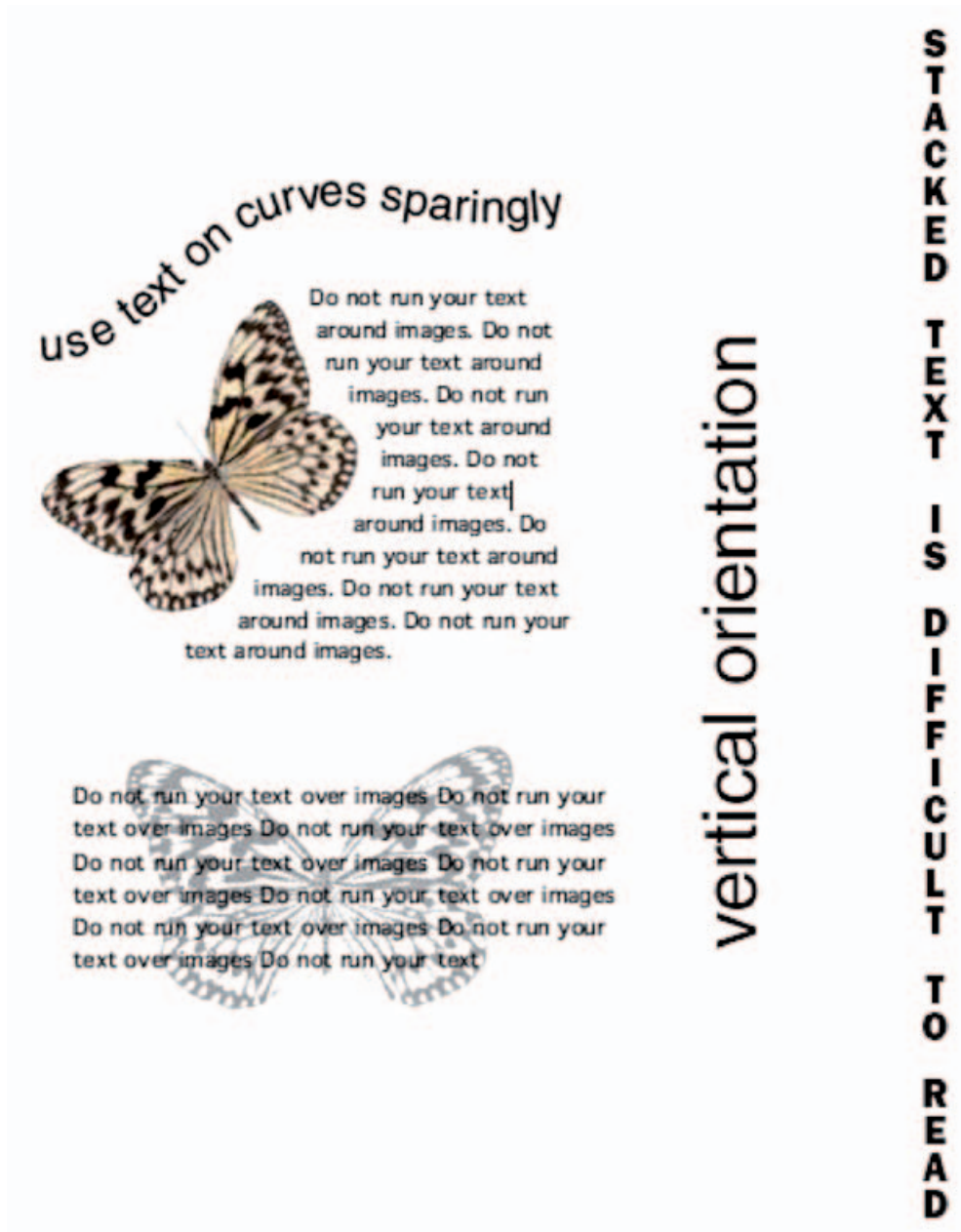
example of very little leading which
reduces legibility example of very little
leading which reduces legibility example
of very little leading which reduces legibility

condensed lettering

s t r e t c h e d l e t t e r i n g

Orientacja tekstu

- Należy pamiętać, że zmiana orientacji tekstu z poziomej zmniejszy jego czytelność.
- Tekst umieszczony na krzywych i nietypowych kształtach będzie czytelny i skuteczny kiedy stosowany jest jako nagłówek lub tytuł, należy jednak korzystać z tego efektu oszczędnie.
- Ułożonych w kolumny tekstów należy unikać.
- Unikaj wpisywania tekstów na obrazach. Nadruki na obrazach są trudne do odczytania dla osób z wadami wzroku.

- Informacja powinna być zaproponowana w alternatywnej postaci (duży czarnodruk, tyflografika, druk wypukły, alfabet Braille'a, pętla indukcyjna, nagrania audio).

Kategoria	Materiał / eksponat
niewrażliwe na światło	metale, ceramika, kamień, szkło, emalia
wrażliwe na światło	malarstwo olejne, drewno, kość słoniowa
bardzo wrażliwe na światło	tkaniny, większość prac na papierze, futra i pióra, skóra

Obszar	Poziom światła
ekspozytory (wrażliwe na światło)	50 lx (bardzo wrażliwe) do 150 lx (wrażliwe) w zależności od materiału
ekspozytory (niewrażliwe na światło)	brak maksymalnego poziomu światła
oznaczenia i teksty na wystawie	50 lx powyżej poziomu oświetlenia otoczenia
miejsca pracy (ogólnie)	300-400 lx (światło na zadania)
miejsca pracy (szczegółowo)	400-1000 lx (światło na zadania)

Publikacje

- Należy pamiętać aby one również były dostępne dla osób z niepełnosprawnością wzrokową.
- Podobne zasady jak do tekstów na wystawach powinny być stosowane w przypadku plakatów, ulotek, zaproszeń itp. Wszystkie powinny być wyposażone w duże i przejrzyste czcionki, a jeśli to niemożliwe, zaproponowane alternatywne formaty w zależności od grupy docelowej.
- Powinny one zawierać symbole świadczące o dostępności instytucji

- Informacja powinna być zaproponowana w alternatywnej postaci (duży czarnodruk, tyflografika, druk wypukły, alfabet Braille'a, pętla indukcyjna, nagrania audio).

- Oznacza, że budynek, wystawa, wykład jest dostępny dla osób na wózkach.

- Oznacza, że przed wejściem do budynku jest rampa dla wózków.

- Oznacza, że teksty lub informacje są dostępne dla osób z niepełnosprawnością wzroku.

- Oznacza, że można zwiedzać muzeum z psem przewodnikiem

- Oznacza, dostęp schodami z zaznaczoną ilością stopni.

Podpisy, teksty, grafiki na wystawie

- Według badań międzynarodowych organizacji PISA (Międzynarodowego Programu Oceny Umiejętności Uczniów) i OECD (Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) blisko 40% Polaków nie rozumie tego, co czyta, a kolejne 30% rodaków rozumie, ale w niewielkim stopniu.
- Z badań przeprowadzonych pod patronatem OECD wynika, że co szósty magister w Polsce to analfabeta funkcjonalny

Dlatego...

- W celu zaspokojenia szerokiego zakresu umiejętności, używać zwykłego polskiego, adresowanego do poziomu umiejętności czytania 12 lub 13 latków, w przypadku podstawowych informacji i 15 latków w przypadku informacji dodatkowych. (W anglojęzycznych publikacjach są specjalne testy rozumienia tekstów. W Polsce opracowany został specjalny program komputerowy do analizy trudności tekstów).
- Taki język nie musi być zbyt prosty i protekcjonalny. Umożliwia natomiast szybkie zrozumienie i stając się dostępnym dla osób niesłyszących, których pierwszym językiem jest język migowy, osób z trudnościami w uczeniu się i gości zagranicznych.

Przygotowanie podpisu przyjaznego widzowi

- Należy określić właściwy poziom merytoryczny podpisu, tak aby był on zrozumiały. Pisanie w sposób jasny i zrozumiały wcale nie musi oznaczać, spłykania i upraszczania, lecz pisanie dla ludzi, którzy nie są ekspertami w danej dziedzinie.
- Przygotowując podpis należy zacząć od informacji bezpośrednio związanych z obiektem, z tym co zwiedzający może zobaczyć, poczuć, zrobić, lub doświadczyć w miejscu, w którym będzie się znajdował czytając je lub odsłuchując.
- Należy uważać na długość zdań. Najdłuższe nie powinny przekraczać 25 wyrazów, najkrótsze mogą składać się z 2 lub 3 wyrazów. Średnio najbardziej optymalna długością zdań zawiera się między 10 a 15 wyrazami.
- Zamiast długich bloków informacji lepiej używać krótkich paragrafów lub akapitów. Dzielenie na paragrafy pozwala podzielić myśli i daje szansę na krótkie przerwy między poszczególnymi wątkami wypowiedzi. Osobom niepełnosprawnym pozwala na swobodne przejście do następnego wątku opisu, publiczności ogólnej daje szansę na przerwanie czytania i skonfrontowania interpretacji z obiektem.
- Generalnie metafory lepiej się sprawdzają w innych formach narracji niż w przypadku podpisów na wystawie. Podobnie jak z metaforami należy ostrożnie postępować z używaniem wykrzykników oraz dowcipami.
- Stosowanie cytatów powinno mieć miejsce tylko wtedy jeśli przynoszą one korzyść narracji podpisu oraz są konieczne.
- Paragrafy i akapity powinny być zatytułowane w sposób, który informuje o ich zawartości. Powszechnym błędem jest stosowanie chwytliwych tytułów i podtytułów nie wnoszących nic do treści czy narracji podpisu.

Przewodnik po metodzie Margaret Ekarv

- Używaj prostego języka do wyrażenia skomplikowanych myśli.
- Używaj normalnego mówionego szyku zdań.
- Jedna główna myśl na wiersz, koniec wiersza zbiegający się z końcem frazy.
- Wiersze około 45 znakowe, tekst złamany na krótkie paragrafy składające się od czterech do pięciu wierszy.
- Używaj aktywnych form czasowników i umieszczaj podmiot na początku zdania.
- Unikaj: zdań podrzędnych, skomplikowanych konstrukcji, niepotrzebnych przysłówków, dzielenia wyrazów na końcu wiersza.
- Odczytaj tekst na głos i zwróć uwagę na naturalne pauzy.
- Dostosuj słowa i interpunkcję, aby odzwierciedlały rytm mowy.
- Porozmawiaj o tekście z kolegami/koleżankami i rozważ ich komentarze.
- Skoordynuj napisany tekst z projektem wystawy.
- Przypnij projekt tekstu w miejscu jego przeznaczenia w celu oceny efektu.
- Ciągłe koryguj i udoskonalaj dobór wyrazów.
- Skoncentruj znaczenie niemal do „poziomu poetyckiego”.

Przewodnik po ilości słów w materiałach informacyjnych prezentowanych na wystawie.

- Podpisy wprowadzające do wystawy – maks. 100 wyrazów
- Podpisy zawierające informacje o konkretnym temacie lub sekcji wystawy – maks. 150 wyrazów
- Podpisy z informacjami na temat podsekcji wystawy lub poświęcone szczegółowemu problemowi – maks. 200 wyrazów
- Podpisy pod obiektami – idealnie 25-50, maksymalnie 75 wyrazów

Bibliografia i źródła

- B. Szymańska, *Rekomendacje dotyczące udostępniania instytucji muzealnych osobom z niepełnosprawnością wzroku i tworzenia audiodeskrypcji do dzieł plastycznych*, publikacja na stronie internetowej www.nimoz.pl
- *The Informability Manual*. Wendy Gregory, COI Communications, 1996.
- *Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna*, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Warszawa 2013, publikacja dostępna na <http://www.stat.gov.pl/>
- *Sytuacja osób niepełnosprawnych w roku 2011*, dokument na stronie Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/niepelnosprawnosc-w-liczbach-/rynek-pracy/informacje-i-dane-dotyczace-rynk/>
- *ABC Gość niepełnosprawny w muzeum*, Szkolenia NIMOZ, 2/2013, publikacja na stronie internetowej www.nimoz.pl
- *Exhibitions for All. A practical guide to designing inclusive exhibitions*, Trustees of the National Museums of Scotland 2002.
- B. Serrell, *Exhibit Labels. An Interpretive Approach*, Altamira Press, 1996.
- E. Gilmore, J. Sabine, *Writing readable text: evaluation of the Ekarv metod*, w: *The Education Role of Museums*, Routledge 1999.

www.muzeum.stalowawola.pl